

Mir • svoboda • pravičnost • Bojevniki

Glasiilo Zveze bojevnikov

Brezje

Trume trpinov hite iz vse Slovenije tja, da potožijo svoje gorje, svoje težave ter da dobe leka in pomoči svojemu trpljenju.

Vojaki iz svetovne vojne in njih svojci se bodo tudi letos zbrali, da prisežejo zvestobo slovenski zemlji, potrdijo medsebojno prijateljstvo in zahtevajo mir med vsemi narodi.

In pripeljali bodo trpini iz svetovne vojne s seboj svoje otroke, ki ne poznajo gorja vojne, ter jih bodo ta dan spomnili prestalih grozot in jim naročevali ob pogledu na množice, naj nikdar ne dopuste, da pride zopet kedaj do krvavega obračuna med narodi.

Borci, ki ginevajo dan za dnem in jih je vedno manj, bodo pa trdneje združili svoje vrste, povedali vsem, kaj jih teži in se posvetovali, kako bi pomagali drug drugemu ter tako lajšali sebi, svojcem in tovarišem večer življenja.

Dolgo so čakali trpini iz svetovne vojne na svoje pravice, ki jim grede po vseh postavah. Dolgo so zaman moledovali za košček kruha pri onih, ki jim je bila svetovna vojna dobiček, zabava in veselje. Dolgo so pustili, da so se igrali zemskih dobrot siti mogočnjaki z njih življenjem in trpljenjem. Konec mora biti tega in povedali bodo bojevniki, da zahteva njih življenje mož, ki ne bodo klonili, ampak se srčno postavili v bran za pravice poniževanih in poteptanih.

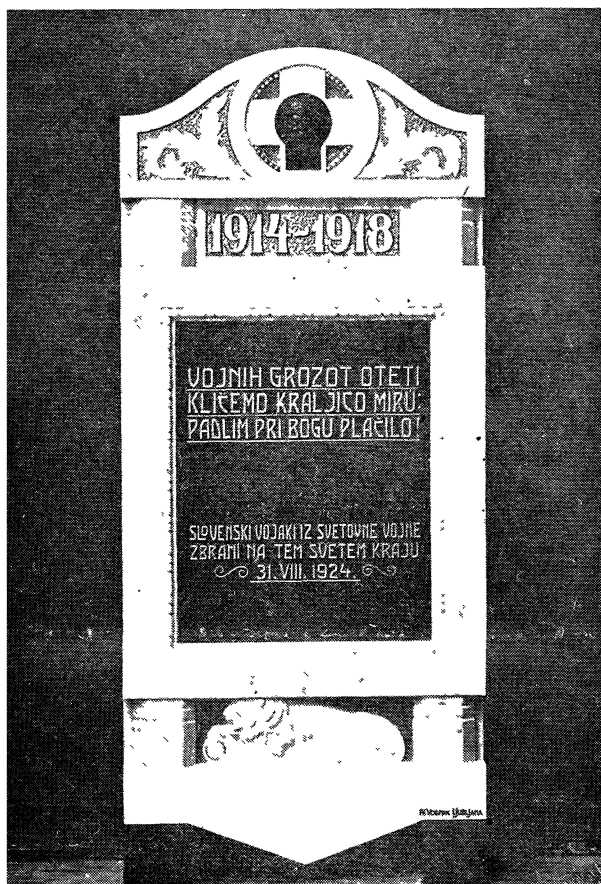
Pa še nekaj bodo povedale Brezje: organizacija bojevnikov je trdna in močna, je zveza src in duš, je temelj prijateljstva in ljubezni med narodi.

Zato pozdravljene Brezje prav posebno 10. julija!

Naj ne izzivajo

Vojna je rodila novo vojno! Razdrapala je človeštvo, izpodkopala mu moralo, oropala mu človeško dostojanstvo. V tem tiči vzgon vsega zla. Razen tega pa so vsiljeni mirovni pogoji in pogodbe razkosali narode, zasekali jim krivične meje — in s tem zasejali seme novi vojni.

Nikoli ni bilo na svetu toliko gorja, toliko suženjstva in zatiranja ljudstev kot po svetovni vojni do danes. Res so se zatirali tudi pred vojno nekateri narodi. Spominjamo se težkega jarma Slovakov pod madžarsko knuto, dalje križevega pota Slovencev, dolgotrajnega boja Ircev, potem trpljenja našega življa pod Turki, pomor Armencev, nasilno trebljenje črnega in rdečega plemena v Ameriki. Bilo je mnogo gorja, res, ljudstva se na svetu gnjavijo in zatirajo, odkar gospoduje na zemlji človeški rod. Ali zdi se nam, da so dosegle torture v poslednjem času višek. Z žveplom in ognjem se ugonablajo narodne manjšine in še s hujšim orožjem, z najbolj rafiniranim sredstvom se morijo današnji moderni sužnji. Turki so rezali jermena

Spominska plošča na Brezjah. Postavili so jo bivši slovenski vojaki v spomin na svetovno vojno.

z žive kristjanske raje, oropali so jo vsega pozemeljskega imetja, a pustili so ti bedni raji — dušo. In to je našo rajo ohranilo pri življenju. Pustili so ji krvoločni Azijati jezik in vero, pustili ji duševno svobodo — uteho v odrešenju. In s tem so prizanesli narodu, da ni propadel. Danes pa trgajo moderni prosvitljenci zaslužjenemu ljudstvu srce in dušo in obisti in živce in dojence z materinih prsi. Med bedno rajo so nasejani vohuni in denuncijanti, zločinci in zvodniki in ogabni krvosledi in garjevi potepuhi. Povsod samo gorje in jok, škrtanje, verige, ječe, ubijanje.

Kam naj se zateka brezpravna raja? Na društvo narodov? Na Ciamac v Ženevo ali na Fidac v Francijo?

Bojevniki naj spregovore, oni imajo besedo. Smo šli mar zato v vojno in se zato vlačili po frontah, da gnjavijo zdaj nas in naše družine paralične horde? Borci, ki so mrli nekoč v prvih linijah, ti borci so danes krotki in dobri kakor ovce. Oni so gledali pošastno lice vojne, zrli smrti v oči, šli skozi ogenj. In v ognju so se očistili — in so danes kakor samo suho zlato: pošteni, dobri, blagi, a

so izmučeni, naveličani trpljenja. Ti so prava obramba svetovnega miru, zvesta obramba tega, za kar so se borili. Toda gorje, ako se v teh krotkih ovcah prebudi lev! Ti imajo zarjavele bajonete in izzvani bodo šli v spopad ti razdraženi in prebujeni levi... In strašna bo revanža.

Borci iz prve linije govore malo. Vendar svare v poslednji uri, tako rekoč pred spopadom. Orožje doli! Ne rožljajte z mečem! Kajti zatiranje ljudstev in narodnih manjšin je izzivanje na vojno, je tako rekoč napoved novi vojni. Vojna sreča je pa jako mahedrava: danes je pri tebi, a jutri se nagne k tvojemu neprijatelju. Vojna je zastarelo zlo, a trpinčenje brezpravne manjšine je ogabno in ostudno. Le strahopetci se ponasajo s tem junastvom, pravi junaki pa so gentlemeni.

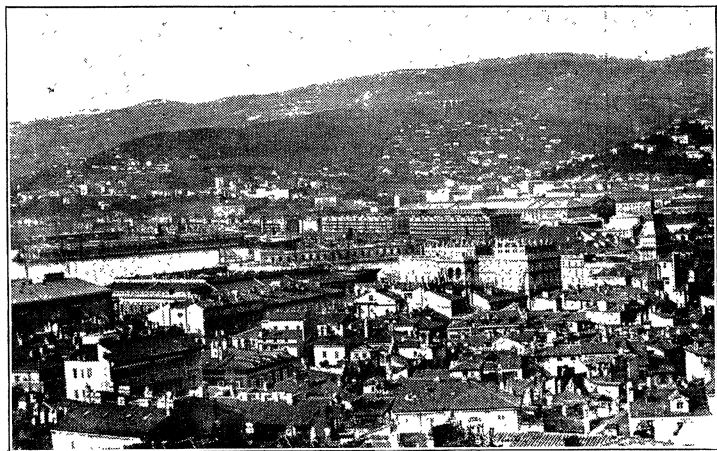
Smo že apelirali in apeliramo ponovno na bojevnike sveta: bodite budni, svetovni mir je ogrožen!

Trst — slovensko mesto

Naravna slovenska luka je Trst, saj govore okoli in okoli njega, pa tudi v njem samem, slovensko. Naša je vsa okolica: Škedenj, Sv. Ana, Farnet, Sv. Ivan, Rojan, Barkovlje, Prosek s Kontoveljem in Sv. Križem ter Opčina z Bazovico, nam tako žalostnega spomina.

Polakomnil se je tujec tega bisera slovenske zemlje in ga uklenil v verige, da mora ljudstvo naše tod molčati in trpeti ne le telesne, ampak še bolj duševne muke.

Pa prihaja maščevanje od onih, ki so prinesli Trstu «osvobojenje». Vedno in povsod prikrajšujejo mesto in mu jemljejo pravico, staro, pridobljeno v dneh blagostanja in veličine. Zato Trst propada, propada po zaslugi onih, ki vodijo pošasten pohlep po tujem blagu, ki teptajo vse naravne človeške pravice, ki odrekajo pravico besede vsem, ki niso njih rodu.

Slovenska zemlja: Pogled na Trst.

Pogled na to mesto z 250.000 prebivalci, ki je bilo pred svetovno vojno največje slovensko mesto, je od vseh strani očarujoč. Le malo mest je tako slikovitih in zanimivih kot Trst. Če se pripelješ do njega po morju, ga sicer ne zazreš v njegovi celoti, le ladje, katerih je pa vedno manj, in ribiški čolni ti povedo, da ploveš v pristan. Prav posebno lep je pa pogled na mesto in pristanišče, ako se na nju ozreš z Opčin. Zlasti zvečer je ta pogled tako krasen in očarujoč, da je že marsikdo vzkliknil: «Še Vezuv manjka, pa bi imeli pred seboj Neapelj!»

Mnogo se je izpremenilo v zadnjih letih v Trstu. Veliko hiš so podrli in na njih mestih postavili palače, vse ceste so popravili, trdnjavo Slovencev, naš Narodni dom, so nam uničili, zgradili so velik svetilnik — spomin zmage, posebno proslavili tržaškega mučenika Battistija, toda kljub vsemu Trst propada. Uničile ga bodo razne italijanske luke in Tržačani sami so v skrbeh, kakšen bo konec! Upanje imajo na države Podonavja, toda že sedaj

je jasno, da ne bo mogel Trst konkurirati z rumunskimi in jugoslovanskimi lukami. Italijani sami priznavajo, da so gospodarski interesi Trsta zvezani z gospodarskimi interesi Podonavja in Balkana. Vendar je njih nacionalni šovinizem večji kot pametni razlogi.

Pred svetovno vojno je bil Trst edina velika luka velike države, zato je prospeval in procvital. V njem so že od nekdaj imeli Slovenci mnogo veljave, saj je skrbel od leta 1805. do leta 1868. tamkaj za mir in red slovenski okoliški bataljon. Vojaki te straže so imeli svojo narodno nošo, kratke, široke hlače, ki se je v narodu ohranila še dolgo let. Popolnoma so zginili z glav «frkindeži», to so bile kape vidrovke, in pa dragoceni, celotno spleteni slamniki, ki so jih nosili poleti. Sploh je bila tržaška narodna noša kaj lepa. Izredno zanimiv je bil nastop tržaških okoliških Slovencev in Slovenk ob nedeljah in praznikih, ko so prišli ob sedmih v stolnico sv. Justa, kjer je bila slovenska pridiga. Po službi božji so nekako veličastno in samozavestno stopali po mestu, da se jih tuji niso mogli dovolj nagledati. Ti nastopi so spadali med posebne tržaške zanimivosti.

Sedaj Trst propada in izumira, vstal in živel pa bo, ko ga bodo varovali spomeniki naših žrtev svete ljubezni slovenske, junakov Bidovca, Gortana, Marušiča, Miloša in Valenčiča!

F r a n B o n a č :

Spominsko pokopališče bojnikov na pokopališču pri Sv. Križu

Letos poteče 18 let, odkar so jeli polagati v blagoslovljeno zemljo pri Sv. Križu prve žrtve svetovne morije, ki so bile ubogo orodje človeških grozot in samogoltnosti, pa doslej še nimajo dostojnega pokojišča.

Dočim se vse naokoli bleste sijajni nagrobni pomniki, dočim imajo bojevniki kraljevine Italije čudovito lepo pokopališče, ki obsega prostor 3600 kvadratnih metrov in je država Italija zanj dala preko 4 milijone dinarjev, sliči vojno pokopališče, kjer počivajo sinovi Jugoslavije, Francije, Poljske, Českoslovaške, Rusije, Avstrije, Rumunije, Nemčije, Madžarske malone gmajni ali pašniku. Da, zares sladko je boriti se za domovino in nato počivati med koprivami in plevelom. Ne bom tukaj našteval, koliko prošenj, koliko korakov, koliko vlog je napravila naša Zveza, da bi se vendarle enkrat začela resna in dokončna ureditve teh ubogih grobov; toda vse je bilo zaman. Tudi razni listi so že pisali o tej stvari, toda enako brez uspeha. Za Vse svete vsako leto se je pač bolj ali manj dostojno, po zaslugi mestne občine ljubljanske in raznih šol ter deloma tudi vojaštva olepšalo vojno pokopališče — to je pa bilo tudi vse! Zveza sama od sebe itak ne more in je tudi po Sloveniji mobilizirala ljudi in denar, da so se postavili primerni spomeniki padlim; ni pa njen namen, spuščati se v področje ureditve posameznih vojnih pokopališč, ker so to po mednarodnih dogovorih dolžne države, kjer spe žrtve svetovne vojne. Največ umevanja je še imela in ima za vojno pokojišče ljubljanska občina. Že naša Zveza ji je predložila razne načrte, občina pa je naprosila našega zaslužnega arhitekta prof. Plečnika, naj on naredi načrt za vojno pokopališče.

Gospod profesor se je takoj lotil dela in ga tudi izvedel z vso njemu lastno zavzetostjo za stvar in je do podrobnosti natanko upošteval vse okoliščine ter težak gmotni položaj. Plemeniti misli pietete do mrtvih je dal ves svoj umotvorski polet, obenem pa je ostal na praktičnem terenu, tako da je želja vseh, naj se ta zamisel čimprej izvrši.

Vsem je dobro znano, kje se dviga na pokopališču spomenik in gaj judenburških žrtev ter sosednji skupni grobovi, ki gredo od gozdiča proti vzhodnemu delu pokopališča. Profesor Plečnik si je izbral prav ta prostor, nekak pravokotnik, ki bi obsegal kakih 3573 m². Tu naj bi dvignil mogočen triglavi kopec, ki bi celotnemu pokopališču služil kot glavna točka orientiranja (praktičen moment) in tvoril z veličastnimi kamniškimi planinami v ozadju iz srca do srca govoreč pomnik, da bi se človeštvo streznilo, spametovalo in spoznalo, da mu od kravega obraču-

navanja preti le pogin, obup in smrt. Te tri piramide bi bili iz zemlje kvišku kipeči svarilni kazalci, čijih srednji betonski steber bi bil visok 9 metrov, oba stranska pa po 6 metrov. Vrh teh treh kopcev bi bili vsidrani v betonske stebre trije križi, ki bi bili klicarji k miru, spravi in edinosti. Kubatura triglavavega kopca, deloma zidanega s ploščatim podpeškim lomljenjem in z zemljo znaša 1389 m³. Potreben konglomerat bi se v prvi vrsti dobil iz Ljubljanične struge, ki jo baš te dni hočejo poglobiti za 3 do 4 metre. V dobrem kilometru struge bodo izkopali nad 40.000 m³ gramoza, kamenja in blata. Temelji za te kopce bi se kopali tako, da bi se sedanji grobovi nič ne poškodovali, kosti padlih bi stale kar na licu mesta, le iz raznih krajev ostalega pokopališča bi se semkaj prenesle kosti, kakor tudi z Barja itd. Tako bi tudi uprava pridobila na pokopališču velikanski prostor za pokopavanje svojih mrličev. Zopet praktičen pomen. Kaj originalna je Plečnikova zamisel, da bi se pobočje triglavavega kopca posejalo s travo in obsadilo z bršljanom in podobnimi rastlinami. Iz osrčja teh kopcev bi rasle rože, napravili bi se namreč na podpeškem lomljencu, ki bi štrlel iz teh kopcev, nekakšni alpineti, nekak eldorado onih cvetk, ki bi bile primerne našemu podnebjju in če drugače ne, bi pa pogrnala travica iz njih.

Dolg granitni robnik, čigar temelji so 1 meter globoki in prav toliko široki, so obenem vznožna opora pobočju triglavavega kopca, bi tekel v dolžini 141,40 m okoli veličastnega spomenika mavzoleja. Koj nato bi bil okrog in okrog lepo zaokrožen prostor, kjer bi bili grobovi najodličnejših žrtev, kakor judenburških, koroških legionarjev in semkaj bi se tudi postavili lepši križci, mali spomeniki, ki že stojijo in tudi oni, ki bi jih morda želeli postaviti svojci padlih ali pa konzulat te ali one države. Tudi naš Janez, ta odlični spomenik našega nepoznanega slovenskega vojaka, bi prešel v ta prostor in sicer na vzhodno stran.

Tako je naš Plečnik mislil na vse in prav vsem ustregel.

Ta prostor bi obkroževal betonski pločnik s površino 206,40 m²; plošče bi ležale kar na pesku brez fundamenta. Okoli in okoli bi bil potem zasajen lep spominski gaj dreves, menja-jočih se vrst, približno 100 komadov. Nazadnje bi še vse obdajal poslednji granitni robnik, dolg 231 m. Prav spodaj pod srednjim triglavim kopcem bi bila mogočna odprtina na obe strani (predor svetlobe), kjer bi gorela večna luč in kjer bi dobri ljudje ob gotovih prilikah prižigali svečke, lučke itd. Še na vzhodni strani bi potem enkrat, po zamisli Plečnika, nastal manjši mavzolej, nekak narodni panteon odličnih mož bojvnikov, ki so si stekli prav posebne zasluge za domačo grudo. To bi bila veličastna metropola smrti, dostojno pokojišče malone 9000 mož, ki so izkravali za srečnejšo bodočnost človeštva. Bilo bi to vzorno urejeno pokopališče in dostojen spomenik mesta Ljubljane. S ponosom bi zrla država, banovina, zlasti pa mesto na to bajno počivališče junakov. Pozdravljamo iz srca mi bojvniko to duhovito zamisel Plečnikovo in le želimo ponovno, da bi se čimprej izvršila.

Mestno načelstvo je napravilo proračun in bi znašali stroški do 350.000 Din. Seveda prispevati bi morala država po mednarodnih dogovorih, pa tudi banovina. Morda bi vojaštvo šlo na roke in dalo moštvo in vozove na razpolago, zlasti pri prevažanju konglomerata iz Ljubljance k Sv. Križu ali pri izkopavanju kosti. Morda bi konzulati držav, čijih sinovi počivajo tudi pri Sv. Križu, kaj prispevali; bojda bi kak podjetnik, ki ima prevozne avtobuse na razpolago, prevzel dve ali tri prostovoljne vožnje itd. Treba je samo dobre volje in Ljubljana bo dobila nad vse lep vojni spomenik in vzorno urejeno vojno pokopališče. Tudi mnogi brezposelni bi se radovali tega dela in tako bi mrtvi koristili živim, ki so kolikor toliko tudi žrtve vojne in njenih posledic.

T a b o r

Zveze bojvnikov na Brezjah dne 9. in 10. julija 1932.

Spored:

9. julija ob 7. uri zvečer zborovanje delegatov v samostanski dvorani:

- pozdrav predsednika Zveze tov. generala Rudolfa Maistra;
- referat: Naša organizacija — tov. Ivan Matičič;
- referat: Naš tisk — tov. Rudolf Wagner;
- referat: Naša samopomoč — tov. Ivan Rozina;
- slučajnosti.

10. julija ob 9. uri pevska vaja v samostanski dvorani;

ob 10. uri cerkveni govor — bivši vojni kurat č. g. Franc Bonač;

ob pol 11. uri sv. maša na prostem — bivši vojni kurat č. g. Franc Kogej;

ob 11. uri žalne molitve za padle vojake;

ob četrt na 12. uro začetek zborovanja:

- nagovor predsednika Zveze bojvnikov tov. generala Rudolfa Maistra;
- naloge Zveze bojvnikov — govori tov. Anton Kozina iz Most pri Ljubljani;
- moralna sila naše organizacije — govori tov. Franc Staudegger iz Trbovelj.

Tovariši! Vsi na Brezje, da pokažemo svetu našo moč za blaginjo našega naroda in da manifestiramo za mir med narodi! Polovična vožnja je dovoljena

Vozni listek, ki ga kupite pri vaši domači postaji, velja tudi za vožnjo nazaj, zato ga dobro shranite in ga nikjer ne oddajajte. Na Brezjah dobite potrdilo o udeležbi na taboru.

General Rudolf Maister:

Dopoldanski dogodki v Mariboru ob prevratu dne 1. novembra 1918

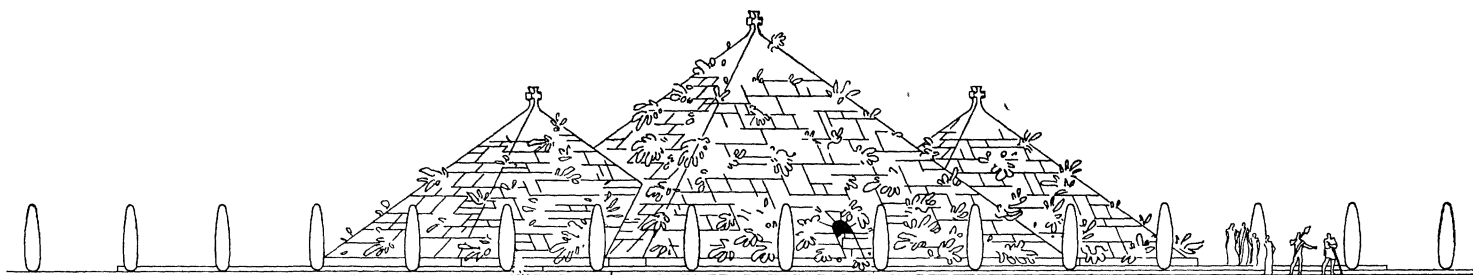
Kratek pregled dopoldanskih dogodkov.

Ob pol 9. uri sem se na seji, ki jo je sklical postajni poveljnik Holik v meljsko vojašnico, v navzočnosti devetih od mene višjih štabnih častnikov, polastil vojaškega poveljstva nad Mariborom in Spodnjim Štajerskim.

Nato sem dal na vojašniškem dvorišču trobiti alarm in izločil iz strelskega polka slovenske vojake.

Ob pol 11. uri me je na mojo zahtevo «Nar. svet za Štajersko» imenoval za generala.

Stot. Vaupotič Edo, nadpor. Malenšek Jože, Luknar Franjo in še nekaj častnikov, vsi od strelskega polka štev. 26, so s prostovoljnimi strelci na levem bregu Drave zavzeli meljsko vojašnico, ognjičar Slobodnik Joško s prostovoljnimi topničarji na desnem bregu topničarsko vojašnico in barake 47. pešpolka.

Plečnikov načrt spomenika padlim vojakom na ljubljanskem pokopališču.

Iz Gradca je prispel brigadir Ullmann, da bi po odredbi tamkajšnje Militärkommande pripravil stanovanja za madžarski polk, ki je bil določen, da zasede Maribor in ga ohrani Avstriji.

Ob 11. uri sem vse poveljnike mariborskih polkov in vojaških ustanov pozval na okrajno glavarstvo, kjer sem jim izdal prva ustna povelja.

Prišel je tja tudi brigadir Ullmann.

Ko sem na okrajnem glavarstvu odpravil brigadirja Ullmanna in druge častnike, sem šel v meljsko vojašnico, od koder sem mariborskemu nemškemu županu drju Schmiedererju pismeno sporočil, da sem prevzel vojaško poveljstvo za Spodnje Štajersko in da sem imenovan za generala. O tej izpremenci sem telefonično obvestil tudi Militärkommando v Gradcu s pripombo, da se vrača brigadir Ullmann v Gradec, ker ga za vzdrževanje reda na svojem območju ne potrebujem, a tudi ne kakega tujega vojaštva.

S stot. Vaupotičem sva nato pregledala v meljski vojašnici skladišča, zlasti zalogo orožja in municije. Razen v skladiščih 2. in 3. stotnije, kjer so bila utrta vrata in se je že nekaj odneslo, je bilo vse v redu.

Pred pisarniškim poslopjem, v katerem je bila tudi častniška jedilnica, so stali trije vozovi, visoko obloženi z namiznim perilom, jedilnim orodjem in posodo. Vse to so hoteli dopoldne nemški častniki natihoma odpeljati, kar sta pa preprečila narednik Mir Franjo in častniški kuhar narednik Potočnik Martin z nekaj naših vojakov.

Medtem sem dobil poročilo, da je podpolk Pavliš za odhod v Lipnico odrejeni nemški del 47. pešpolka iz polkovnega skladišča na desnem bregu Drave čisto nanovo opremil in pustil vrata skladišča na stečaj odprta in da se pomalem že odnaša iz njega.

Ker Vaupotič že ni mogel več oddati vojaštva, sem poslal por. Skvarčok Slobodniku po pomoč, ki jo je takoj dobil in s štabnim ognjčarjem Vizoviškom Francem in nekaj topničarjev prepodil kradeže ter skladišče zastražil.

Obenem se mi je javila prva civilna oseba v prostovoljno vojaško službo. Bil je to akademik Verstovšek Zdenko, sin predsednika Nar. sveta za Štajersko. Dal sem ga vojaško preobleči in ga kot dobrega jahača dodelil konjenici. Zdenko, ki se je že prej vpisal v Nar. stražo, je bil zelo pripraven in se je s tako vnemo poprijel našega brambnega dela, da je že po nekaj dneh opravljal službo, kakor popolnoma izvežban vojak. S prav posebnim uspehom sem ga uporabljal kot poveljnika patrol, straž in kot kurirja. Bil je meni neposredno podrejen in sem ga zbog njegovih sposobnosti pozneje imenoval za častniškega pripravnika.

Kmalu za Verstovškom se je javil v službo dijak Jurinec Franc.

Potem sem sestavil svoje prvo slovensko povelje. Razmnožil je je četovodja Stih Oskar v pisarni 26. strelskega polka. Izdal sem je ob 16. uri v posvetovalnici posojilnice v Nar. domu tja naročenim adjutantom vseh mariborskih vojaških poveljstev. 47. pešpolk je je dobil tudi v nemškem jeziku. Povelje se glasi:

V imenu Jugoslovanskega Narodnega viječa.

Vojaško postajno poveljstvo v Mariboru.

Povelje šte. 1.

Maribor, 1. nov. 1918 ob 16. uri.

1. Prevzetje poveljstva.

Jugoslovanski Nar. svet me je imenoval za generala in mi poveril vojaško poveljstvo nad Spodnjim Štajerskim, proti se-

veru do severne meje okrajnih glavarstev Slovenji Gradec, Maribor, Radgona.

Obenem sem prevzel tudi vojaško postajno poveljstvo v Mariboru.

Z vsemi sredstvi, ki so mi na razpolago, bom skrbel za mir in red v mestu in sploh na Spodnjem Štajerskem in čuval zasebno in državno lastnino. Opozarjam na današnji dopoldanski dogovor in pozivam vse poveljnike, da me podpirajo v mojem prizadevanju.

2. Javljenje staleža.

Do jutri do 10. ure mi javijo polki, poveljstva in ustanove število jugoslovanskih častnikov in moštva.

Jugoslovansko vojaštvo ostane do nadaljnjih odredb v svojih vojašnicah, le 47. pešpolk odda svoj jugoslovanski del v vojašnico strelskega polka šte. 26.

Nemško avstrijsko vojaštvo, to je ono, ki je pristojno severno od mejne črte, označene v točki 1 tega povelja, se odpušči, ali pa nastani v dravski vojašnici.

Dne 3. t. m. ob 11. uri mora vse nemško avstrijsko vojaštvo, ki se bo ta dan nahajalo še v Mariboru, stati pred dravsko vojašnico, pripravljeno za odhod v Lipnico.

Poveljnik 47. pešpolka mora do takrat v redu predati vojašnice jugoslovanski vojaški upravi.

4. Prehranjevalni oddelek.

Vodja prehranjevalnega oddelka ostane nadpor. Hospodsky, prideljena sta mu računski por. Haas in por. Galasso.

5. Stražna služba.

Strelnski polk šte. 26. odpošlje sledeče straže:

1.) na glavni kolodvor: 1 častnika, 5 podčastnikov in 15 pešcev z 2 strojnicama, ki se dodelijo prometnemu nadzorniku žel. revidentu Kitaku Ivanu;

2.) na vojaško postajno poveljstvo okrajnega glavarstva: 1 častnika, 2 podčastnika in 8 pešcev, ta straža zavaruje tudi stanovanje dr. Verstovška, predsednika Nar. sveta za Štajersko (Wildenrainerjeva ulica šte. 6.);

3.) na prehranjevalni oddelek: 1 podčastnika, 20 pešcev;

4.) v avstrijsko-ogrsko banko: 1 podčastnika, 20 pešcev;

Za zastraženje koroškega kol. in rezervne bolnišnice Wien Nro 1 izdam posebna navodila.

6. Službeni red.

Sprejemanje bolnih vojakov v bolnišnice, nabavljanje živil in sploh vsa upravna služba se mora vršiti po dosedanjem redu.

7. Mene je dobiti

v pisarni vojaškega postajnega poveljstva, poslopje okrajnega glavarstva I. nadstropje, ali pa v stanovanju Meljska cesta št. 11.

Maister, generalmajor.

Najvažnejša odredba tega povelja je bila zapoved v točki 3., da mora nemško vojaštvo zapustiti dne 3. novembra Maribor. Nemški častniki in moštvo so se namreč pod prvim vtisom mojega povišanja za generala in s tem v zvezi v veri, da sem po številu vojaštva proti njim v veliki premoči, vdali temu povelju in takoj začeli pripravljati svoje reči za odhod. Če bi bila taka zapoved izšla nekaj dni kasneje, bi se ji po mirni precenitvi svojega in našega položaja, brez dvoma nič več ne hoteli pokoriti.

Pri izdaji povelja v posojilnici je bil za višjo vojaško realko navzoč nadpor. Mravljak Fran, ki sem ga že iz Celja poznal kot izredno vestnega in delavnega moža. Zato sem ga imenoval za svojega adjutanta. Mravljak je prevzel to službo dne 2. novembra zjutraj in mi je bil ves čas svojega službovanja, do 15. januarja 1919., neprecenljiva moč.

Obširni Nar. dom je bil ta dan pretesen. Gostilniški prostori, hodniki, veža, kuhinja so bili polni gostov. Še na dvorišču so stali kljub občutnemu mrazu. Vse je pritiskalo notri, da bi bilo tam deležno najnovejših novic.

Po izdanju povelja sem se z novo slovensko zastavo, ki sem si jo priskrbel v Nar. domu, odpravil na okrajno glavarstvo, kjer mi je okrožni glavar

dr. L a j n š i č predal prostore za moje poveljstvo in za Nar. svet. Z balkona svoje pisarne sem izobesil ome-njeno slovensko zastavo, ki je kot prvo naše narodno znamenje pričala, da smo v M a r i b o r u S l o v e n c i g o s p o d a r j i ! To zgodovinsko zastavo hranim jaz. Dne 3. novembra smo jo zamenjali s sedem metrov dolgo, ki je nadalje vihrala s strehe okrajnega gla-varstva.

Od tam sem šel pregledovat vojašnice.

(Dalje prihodnjič.)

F r a n B o n a č :

Nekaj vtisov z občnega zbora invalidov v Mariboru dne 31. januarja 1932

Tovariši invalidi, gledam vas in vas vidim zale, krepke, fantiče iz leta 1914.

«Oblaki so rdeči, kaj neki pomenijo.»

Šli ste; s strtimi udi ste se vrnili in vendar mnogo mnogo smo se vsi naučili. Ne, ne, mi nočemo biti izmed tistih, ki se danes bahato trčajo na prsa, svoja jugoslovanska prsa, češ, mi smo bili vedno vneti rodoljubi, in s kretajo preroka Danijela, ki je vzal smole, masti in dlake, vse skupaj skuhal ter dal zmaju, ki so ga Babilonci po božje častili, da se je razpočil ter vzkliknil: «Glejte, kaj ste častili!», kažejo na bivšo Avstrijo in po njej udrihajo, ko so se jim prej že pred vsakim večjim nemškim škricem hlače tresle. Pošteni Slovenci smo bili vedno, kot taki se vrnili domov in taki smo tudi ostali. Veliko smo se pa naučili in baš sedaj, ko grme japonski in kitajski topovi, mislimo s studom in gnevom na vse tiste evropske in ameriške vojne dobičkarje, ki se celó dičijo s svojim krščanskim imenom, ki iz uboge človeške krvi kujejo težke milijone. Mislimo na vse tiste japonske in kitajske generale, ki v imenu domovine gonijo kolone v smrt, sami sa pa čisto podobni srednjeveškim vitezom razbojnikom, ki so napadali mirne trgovske karavane, ščuvali druge proti drugim in celo v znamenju križa zakulisno potem potiskali bodala v srca svojim žrtvam. Smo popolni pesimisti glede izida razorožitvene konference, ampak vsaj to naj bi ta konferenca dosegla, da bi se docela odpravil vsak kemični ali plinski boj, bombardiranje s težkimi topovi in aeroplanski napadi. Če bi se to doseglo, bi bilo že zelo veliko doseženo. Toda dandanes še vedno prevladuje med narodi ona Nietzschejeva «gosposka morala ali boljše samovoljno kodificirano samo-nasilje in nasilje, negacija prvih in najvišjih etičnih načel: pravice in ljubezni», o katerem tako lepo govori Aleš Ušeničnik v zadnjem «Času» v prekrasem članku «Pesimizem ali optimizem». Brezdvomno navaja on točno prvi in glavni vzrok vojnâ, ko pravi: In morda je bil poraz nemškega naroda v p r a v o s v e t a pravičnosti za to, da se je s svojim imperializmom in militarizmom drzno spustil na o h o l a N i e t z s c h e j e v a p o t a . Mari so se poboljšali, mari so se streznili? Duh tega črnoglednega nemškega filozofa naravnost tuli na zborovanjih Hittlerjancev, ko uniformirani njihovi trabantje — nekdanji frontni bojevniki — v razgretim deliriju prisegajo smrt in pogubo, in pretapaški burši z brazgotinami v obrazu besne kot muslimanski derviši. Nič bolje ni po drugih hipernacionalnih zborovanjih raznih držav. Kakšna razlika med temi in našimi sestanki? In vendar imamo tudi mi vzrok biti razžaljeni, ko razočarani in bedni zremo, kako umira v okovih narod naš, skromen mravljineček v zboru drugih.

Gledam vas pred seboj, tovariši invalidi. In še sedaj strtim in vse ure grozote nadčloveških naporov in neprimerne gorja, ki ste ga prestali v grudobranih, v smrdljivih jazbinah, visoko na ledenih gorah, kjer so bile minute ure, ure leta, leta cela večnost. Vsi filmi, vse vojne knjige, vsa prizadevanja, popisati krvave dogodke in življenje na fronti, so slabi poskusi proti temu, kar je videl, poskusil človek, ki je bil sam zraven. Mladina, ki gleda vojne filme, se še navdušuje za nekak vojni romanticizem. Moderni sportniki, dá to so junaki, modernim telovadcem je treba na vsak način preskrbeti četrtnsko voznjo; kaj invalidi, kaj bivši vojaki; ti spadajo v ropotarnico med staro železje. Kako so govorili nekateri ljudje, ko je napočila vojna l. 1914? Mi, mi smo neobhodno potrebni doma . . . Mi? Dâ, mi se ne bomo borili za gnilo Avstrijo. — Pa so prišli borci domov. In kaj so prav ti korenjaki spet trobili, ko je šlo za Korotan,

za obrambo domačih tal? Pojdite vi, ki ste se naučili sukati orožje — mi tega ne znamo.

Isto mišljenje tudi dandanes. Invalid gre po ozkem hodniku, težko gre . . . Pa mu pride nasproti kak škric. Menite li, da se mu umakne? Ne, zadere se nanj ali pa celobutne vanj. Nešteto-krat sem opazoval, kako so se mlade frklje in mladi smrkovci posmehovali možu s protezo ali berglami. Dâ, dâ, človek bi udaril . . . pa kaj? vlekel bi gotovo «ta krajšo».

Nekoč sem jaz sam skočil s kolesa in hitel nekemu fantiču, ki je najmanj sto korakov za menoj telebnil s kolesa, ko mu je na polzki poti spodrsnilo, in glasno zavpil na pomoč, pa me je cesta «obsodila, češ, da sem ga jaz podrl na tla . . . Dâ, priče so glasno vpile, da so prav z lastnimi očmi videle, kako sem se od zadaj zaletel vanj in ga prekopicnil . . . pa sem peljal daleč pred njim . . . V takih primerih človek razumeva Horacijev

«Ođi profanum vulgus et arceo.»

Res, z velikim zanimanjem smo sledili pesnico naših gora, dr. Kugyju iz Trsta, ko je predaval v Unionu, in z užitkom smo brali njegove knjige, vendar se vsekdar namuznili, ko je poudarjal in napisal: «Malokdo je prebil toliko noči pod nebom kot jaz, 150 do 200 bivakov sem preživel v Julijskih Alpah.» Hm! Bivši vojaki, govorite, kako in kje ste vi nočevali v ledenih višinah, kako gladovali in prezebali ne 200, ampak morda 2000 noči in še več, počenši od Karpatov do zadnjih vršacov, pre-hajajočih v beneško ravnino in drugih v albanskih gorah. To so bili bivaki groze in smrti. Občudovali smo pri drugi priliki mladega, drznega zmagovalca strahovite severne Ortlerjeve stene Hansa Ertla, ki je tudi imel skioptično predavanje v Delavski zbornici. Pri tem pa smo pozabili, v kakih vrtoglavih pozicijah so kopali jarke, stavili skromna zatočišča, pripenjali prava nedostopna orlovska gnezda in patrolirali bivši planinci ter nešteto krat našli svojo belo smrt v skalovju, ledu, snežnih masah in prepadih. Eno pa niti Kugy niti Hans Ertl niti naj-boljši planinski plezalci niso tako doživljali kot bivši vojaki, namreč ranjene, v bolesti in gorjupi tegobi se vijoče gore, ko so nanje udarjale cele skladovnice granat, šrapnelov, čim-bum izstrelkov itd. Počenši od Sv. Ivana pri Devinu pa do Sv. Gabrijele imaš same majhne vršace, ki pa po večini nosijo sveta imena: Sv. Mišel, Sv. Martin, Kalvarija, Sv. Florijan, Št. Mavra, Sv. Valentin, Sveta Gora, Sv. Danijel, Sv. Gabrijel, Sv. Katarina, Sv. Stopnice (grad) pri Mirnu, Sv. Marko itd. Italijani so dejali o teh hribih: «Tanti santi, tanti diavoli!» Kolikor svetnikov, toliko vragov», hoteč dopovedati, kakšen pekel je bil tam gori, ki se je neprenehoma sipal nanje. Ne; gorâ v strašnem raz-dejanju (da niti ne govorim o koroških in tirolskih velikanih) niso zrl ti moderni poveličevalci strmin; to razdejanje je videl samo vojak in je sočuvstvoval ž njimi, ko so pretakale bridke solze. Sicer pa, ali ni človek večkrat podoben tem hribom v vojni? Tudi on je posvečen, večkrat maziljen, nosi ime tega ali onega svetnika, in ali ne postane tudi on čestokrat zmaj, ki bruha iz sebe kletvine, psovke umazanarije in se poniža pod žival, kot da bi ga sam satan imel docela v oblasti?

Dâ, vem, tovariši invalidi! Človek, ki je zrl na strašnem odru vojne tragičnih, dramatičnih in komedijantskih prizorov nebroj, izgubi polagoma smisel za sedanje klavrne poskuse, vprizarjati življenje na odrih, ali s kistom, čopičem, z liro itd. Človek, ki je zrl smrti nešteto krat v obraz, spoznal življenje in vse njegove prevare do dna, postane malone apatičen do vsega, zlasti ko vidi, kako mrzlično se človeška družba znova pripravlja na strahovit svetovni pokolj in kako vse konference, vsa mirovna prizadevanja itd. kolikor toliko izzvene v to, kar je Rudolf Golouh tako satirično in trpkorezko povedal v svoji «G r o t e s k i s e d a n j o s t i», čije krstna predstava je bila v Mariboru dne 6. februarja 1932.

Najsi bo kakorkoli. S tem, da ste vi doslej po ogromni večini junaško, energično in stanovitno prenašali vse posledice svojih ran in duševne potrnosti, ste kot Herman v drami «Vest» oprali madeže krvoprelitja in bratomornega boja zase in za vse udeležence . . . Družba pa naj sama dobro izpraša svojo lastno vest, kako je ona nasproti vam vršila svoje dolžnosti, da vas dvigne, okrepi, ne pa pahne v obup. Zdravih udov vam nihče več dati ne more, pač pa sočutno srce in dejansko pomoč, ki vam gre ne kot zrnca miloščine, marveč po božjem, človeškem in državljanskem pravu.

Invalidi! Gledal sem vse vaše dolgoletno trpljenje po raznih bojiščih, barakah, bolnicah itd. Sedaj z najtoplejšim srcem spremljam vašo borbo, ki je tudi naša, dâ, srčna zadeva vsakega bivšega vojnega tovariša.

Meni osebno je bilo v veliko zadoščenje, ko sem v ljubljanski drami gledal vprizoritev Rostandove «Vesti» in čul v I. prizoru besede vojača Hermana, ki odgovarja francoskemu abbéju, ko mu le-ta reče: «S cerkvijo bi se prerekal. Vojna ni ostala izven našega sodelovanja. Za obrambo domovine so šli tudi duhovniki na fronto. Mar te moram tega spominjati?» Ne, ne! Na fronto so šli duhovniki, da pomagajo ranjenemu na duši in na telesu, ne da bi morili ljudi!» To je bila prava naloga duhovnika v vojni in tako sem sprejel ta poklic nase tudi jaz. Na Francoskem je umrlo na fronti med svetovno vojno 4619 duhovnikov, ker tam so morali duhovniki iti v boj tudi kot borci; v bivši avstro-ogrski armadi je padlo ali umrlo za nalezljivimi boleznimi 40 % vojnih kuratov, kakor posnemam iz najnovejših dunajskih poročil. V dobi, ko vlada v vseh državah velika brezposelnost, je samo na Francoskem

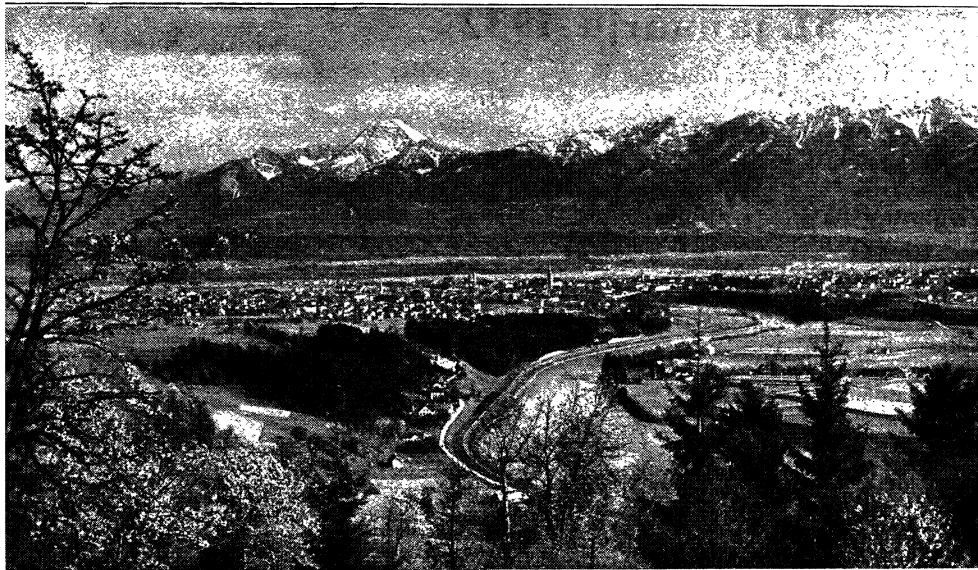
10 tisoč župnij brez duhovnika kot posledica vojnih moritev. To dá misliti!

Naši slovenski kurati so postavili svojega moža. Njih roka ni morila niti blagoslavljal morilnih sredstev, kot se to večkrat čisto po nepotrebnem ponavlja, pač pa blagoslavljala, utrjevala in kvišku dvigala ter k večnemu počitku spremljala tako sinove bivših centralnih armad kakor tudi ujetnike raznih narodnosti, ki so baš v njih našli najboljše tolažnike. Morda je bila proti temu ali onemu kuratu kakšna animoznost ali zagrenjenost.

Tovariši! Invalidi! Ni še vse končano. Na zadnjem skupnem raportu bomo vsi poročali neizprosno sodniku in tam se bo resnica in pravica izkazala na najsijajnejši način. Pripravimo se vsi, tudi tisti, ki v vojni niso znali biti plemeniti ljudje in so po vojni ostali nepopoljšljivi, da, celo še bolj zakrknjeni.

Slovenska zemlja:
Pogled na Beljak na Koroškem.
(V ozadju Karavanke.)

Beljak je važno križišče železnic, ki teko od severa in zahoda proti jugu in vzhodu. Okolica Beljaka je vsa slovenska, saj je Beljak izhodišče v našo prelepo Zilsko dolino.

Korotanec:

Pred trinajstimi leti

Na vrhu Magdalenske gore na Koroškem.

Predvsem moram povedati, da nimam praznovernega strahu pred številko trinajst. Neki ameriški predsednik je smatral to številko za izvanredno srečno v svojem življenju. Številka trinajst je številka sv. Antona, ki mi je že mnogokrat pomagal. Trinajstega (junija) je ta svetnik umrl in tedaj se slavi njegov god. Slavnih je tudi njegovih trinajst torkov.

Torej bilo je pred trinajstimi leti. Tedaj meseca junija je jugoslovanska vojska zasedla Celovec in so jugoslovanski vojaški oddelki taborili na vrhu Magdalenske gore. Enointridesetega julija 1919 so se morale jugoslovanske čete umakniti iz drugega glasovalnega pasu. Tedaj je pisal jugoslovanski vojak z vrha Magdalenske gore prijatelju karto, na kateri mu je sporočil, da se z žalostjo poslavlja od gore Sv. Helene, tega najsevernejšega stražarja slovenske zemlje. Jugoslovanske čete so se umaknile doli za Krko, in od tedaj ni več stopila noga jugoslovanskega vojaka na vrh Sv. Helene.

Pravilno ime gore se glasi: Sveta Helena. Na vrhu gore stoji cerkev sv. Helene kraljice. Nekoč je stal ondi paganski tempelj. To je bilo v onem času, ko se je ob vznožju sv. Helene na Gosposvetskem polju razprostiralo mesto Virunum. To mesto je bilo pokončano v dobi preseljevanja narodov. Kako se je v paganski dobi imenovala gora Sv. Helene, ni znano. Brezdvomno pa je dobila sedanje ime šele v krščanski dobi. Nemci so dali gori ime: Magdalenberg, kar pa ni čisto pravilno, ker je gora dobila ime po sveti Heleni, ne po Magdalenii. Vendar pa zdaj tudi Slovenci nazivljajo goro z obema imenoma: Sv. Helena ali Šentalena in Magdalenska gora.

Gora je visoka 1058 m. To goro bi moral poznati vsak izobražen Slovenec. Gora je poleg Dobrača (2166 m) in Svinje planine (2081 m) severni mejnik slovenske zemlje na Koroškem. Preko Svinje planine in Magdalenske gore je šla meja glasovalnega ozemlja. Vrh gore Sv. Helene bi po vsej verjetnosti šla meja med jugoslovansko in germansko državo, če bi dala Narodna vlada v Ljubljani Slovenski Korotan s Celovcem in Beljakom vred takoj po ražsulu l. 1918. zasesti.

Z vrha Magdalenske gore se nudi razgledniku krasen razgled. Vse celovške šole prirejajo na vrh te gore izlete. Na zapadnem vznožju se razprostira Gosposvetsko polje z Gospo Sveto, na južnem vznožju pa lepa in rodovitna Celovška ravnina. Ob zapadnem robu te ravnine, že blizu Vrbskega jezera, leži Celovec. Po sredi preko Celovške ravnine teče od severa proti jugu Krka. Ko pride do vznožja Osojnice (Nemci so to ime spremenili v Sattnitz), zavije proti vzhodu in se v bližini Grabštajna izliva v Dravo.

Celovška ravnina je slovenska. Tu se razprostirajo slovenske župnije: Timenica, Št. Tomaž, Pokrče, Grabštajn, Št. Peter, Št. Jakob pri Celovcu, Žrelec, Št. Lipš ob Krki. Po južnem pobočju in ob južnem vznožju gore sv. Helene se razprostira župnija Otmanje. Ta župnija se je v zadnjih desetletjih zelo ponemčila. Sploh se vsa Celovška ravnina v zadnjem času hitro ponemčuje, zlasti ker so po plebiscitu večino imenovanih župnij zasedli nemški duhovniki in so vpeljali tudi v cerkev nemščino. A vendar je še danes gora Sv. Helene severni mejnik slovenske zemlje na Koroškem. Do vrh Magdalenske gore se razprostira naš Slovenski Korotan!

Istra je naša zemlja in Rimljanom moramo dokazati, da nimajo v njej ničesar iskati nego smrt, ako si jo želè.
Dr. J. Lovrenčič: „Anali izumrlega naroda“.

Korotanec:

Na naši zemlji tuji rod naj gost nam bo, a ne gospod

Malo razmišljanja o Koroški.

Koncem leta 1918. je razpadla stara Avstrija. Koroška je bila tedaj brez gospodarja. Nekdo je pred nedavnim primerjal tedanji položaj Koroške z usodo Primorske, češ, da se je dalo na Koroškem baš toliko storiti kot na Primorskem. A primera Koroške s Primorsko nikakor ne drži. Primorsko so zahtevali zase Lahi, ki so bili z ostalimi antantnimi državami vred zmagovalci, Koroško pa so zahtevali Nemci — premaganci v svetovni vojni. Sploh so bili Nemci ob razsulu stare monarhije prepričani, da je zanje Koroška (slovenski del) izgubljena. Trgovci v Celovcu so govorili: «Zdaj se bomo pa slovensko učili.» Sicer so po večini itak znali slovenski, a samo narečje; zdaj so mislili, da se bodo morali učiti tudi pismene slovenščine v govoru in pisavi. Bili so prepričani, da pride Slovenski Korotan s Celovcem in Beljakom vred v jugoslovansko državo. V Celovcu in v Beljaku so nalepili lepake, naj prebivalstvo ostane mirno, ko vkorakajo Jugoslovani. V obeh mestih so računali z jugoslovansko zasedbo kot z gotovim dejstvom.

Ljubljana jo je tedaj temeljito polomila. Mesto da bi bili hitro zasedli Koroško, smo srečno toliko časa cincali

se je toliko časa obotavljala — da je bilo prepozno. Med zavednimi Slovenci na Koroškem je tedaj živela samo ena misel: «Proč od Nemcev, naših stoletnih zatiralcev! Svoboda in združenje z brati po krvi in jeziku! Na naši zemlji tuji rod naj gost nam bo, a ne gospod!»

Slovenski Korotan je prastara slovenska zemlja. Rož je ravno tako naš, slovenski kot Gorenjska; rodovitna Celovška ravnina je prav tako naša kot Sorško polje; Podjuna ravno tako naša kot Spodnja Štajerska. To je naša, slovenska, jugoslovanska zemlja.

Budalost je nemška trditev, ki jo širijo zadnji čas na Koroškem, da so «Slovenci na Koroškem mešanica (ein Mischvolk), ki stoji Nemcem bliže nego Kranjcem» (zapisala «Koroška Domovina», list za vzgojo renegatov, dne 15. novembra 1929). Te bedaste nazore z veliko vztrajnostjo širijo koroški nemški učenjaki, kakor dr. Wutte, Scheichelbaur in drugi. Resnica je, kar je zapisal pisatelj Finžgar v Mohorjevem koledarju za l. 1931.: «Nobeno narečje nima toliko lepih, živih, posebnih slovenskih besedi, kot vi, koroški Slovenci.»

Čas je že, da prešine živa zavest narodnega občestva vse Slovence. Prav tako je naša zemlja okrog Baškega in Klopinskega jezera kakor okrog Blejskega ali Cerkniškega jezera. Celokupna slovenska zemlja tvori enoto. Tudi tukaj velja: «Kar je Bog združil, naj človek ne loči.» Samo tisti je pravi Slovenec, kogar srce gori za vs o slovensko zemljo! Samo oni, ki živo čuti: «Na naši zemlji...»

Slovenska zemlja:
Ravenca v Beneški Sloveniji.

Najskrajnejša veja slovenskega naroda so Beneški Slovenci, ki se delijo na štiri skupine. Na severu bivajo pod Kaninskim pogorjem Rezijani, katerih glavni kraj je Ravenca (Ravanca ali Ravnica). Ubogi, zatirani in zapuščeni Rezijani delajo težko in bedno, rodna zemlja jih le težko preživlja, zato hodijo po svetu, da si s krošnjarnjem služijo borni kruhek.

in odlašali, da je bilo prepozno. Nemci so imeli do 5. decembra 1918 sklep, da se zasedbi sploh ne bodo upirali. Šele tega dne so sklenili, da se bodo eventualni zasedbi po Jugoslovanih uprli z orožjem. To so tudi storili. Nastali so boji, prišla je ameriška komisija (Miles), Wilson je zahteval plebiscit. Kar zadeva Koroško, ne moremo govoriti o posebni naklonjenosti Wilsona do nas Slovencev. Slovenci na Koroškem mu ne bodo postavljali spomenikov.

Če danes premišljam, kako je bilo mogoče, da tedaj nismo nemudoma zasedli Koroške, kar smo tedaj na Koroškem vsi, Slovenci in Nemci, pričakovali. Zdi se mi edino zadovoljiva razlaga ta, da se nismo dovolj zavedali, da je Koroška naša, slovenska zemlja, in da ta naša zemlja logično in naravno spada v jugoslovansko državo. Celokupni Nemci so instinktivno to čutili in so bili že na to pripravljeni. Pričakovali smo rešitev (zasedbo) Koroške iz Ljubljane. In sam sem čul zavednega koroškega Slovenca, krepkega in postavnega Rožana, kako je klel čez Kranjce, ker se Ljubljana ni zganila in

Ivan Rozina:

Pot v robstvo

Poveljstvo, ali bolje očetovsko skrb, za Janeze je prevzel priljubljeni vojni kurat župnik č. g. Škrjanec. Razen pušk, katere smo morali odložiti, nam Italijani niso odvzeli ničesar. Odšli smo z godbo, vsemi trenskimi vozovi ter kuhinjami proti Rivi, svetovnoznanem letovišču, kamor smo dosepli v dveh dneh. Mestu se je poznalo, da so bili tik nad njim strelski jarki. Mnogo hiš je bilo v razvalinah, tudi krasni drevoredi so bili zelo poškodovani. V mestu so že gospodovali Italijani, ki so nas nastanili v lepi stavbi — vojašnici bivših tirolskih cesarskih strelcev. Govorili so nam, da smo njihovi bratje, in nam pustili, da gospodarimo v polku po svoje. Polk smo čez noč prekrstili v 17. jugoslovanski pešpolk ter razvili slovensko zastavo. Opravljali smo vse straže in običajne službe v vojašnici sami. Vsak dan je imel božjo službo č. g. župnik Škrjanec, nakar so se pričele vežbe in razne igre. Poveljevali smo v slovenskem jeziku. Za dobro hrano, kakor se za «brate» spodobi, so skrbeli Italijani. Kuhali smo sami. Življenje je bilo v splošnem dobro. Janezi so postali iz skeletov namah pravi korenjaki. Videti je bilo,

da smo v resnici popolnoma svobodni. Dnevno smo hodili iz-tovarjat v pristanišče s parnikov, ki so prispeli preko Gard-skega jezera, došla živila, obleke itd. Tu je marsikdo izrabil priliko ter stisnil v žep kako konzervo. Toda gorje, če so ga zasačili! Moral je na italijanski raport in obsodili so ga obi-čajno v ujetništvo. Vsak tak obsojenec je moral peš mimo je-zera v deželo, ki nam dotlej še ni bila znana. To nam je dalo povod, da smo začeli dvomiti o naši svobodi. Ob prostih dneh smo hodili brskati v zapuščene strelske jarke, ki so bili tik nad nami. Tu smo našli marsikak pihavnik, ki smo ga vedno z veseljem prinesli domov, meneč, da nam ne more škoditi. Mnogi fantje so začeli razmišljati, če bi vendar ne kazalo, da si sami poiščejo pot proti domu. Nekaterim se je to tudi posre-čilo. Dan na dan so nam Italijani obetali, da pojedemo domov, žal, da tega v Rivi nismo dočakali. 16. december je bil za nas usodni dan. Rano v jutro so nam ukazali, da mora vsak orožje, ako ga še ima, takoj oddati. Odziva je bilo malo, kajti skoro vsi smo pometali revolverje v vodo. Nato so Italijani ukazali, da moramo oditi v pristanišče, kjer so nas že čakale ladje in poleg njih veliki vlačilci. Mnogi so še vedno verjeli vestem, da nas mislijo preko Verone poslati v domovino. Toda kruto so se varali. Vkrcavanje je trajalo toliko časa, dokler ni bil posled-nji svobodni slovenski vojak na ladji. Prepeljali so nas preko Gardskega jezera v mesto Pischero, ki je kar sijalo v luči ita-lijanskih bajonetov. Na prvo povelje, ki je bilo izdano, so nas morali zapustiti vsi častniki. Sedaj smo uvideli, da smo v rob-stvu — ujetniki. Žalostno smo gledali za njimi, videč, da jih je odgnala močna eskorta z nasajenimi bajoneti. Takoj nato so pričeli izkrcavati moštvo. Vse so nagnali na velik močvirnat travnik. Postavili smo šotore, kolikor smo jih še imeli, ter poplegli po blatu. Hrane ta večer nismo dobili, sicer smo pa bili siti razočaranja, ko smo videli, kaj se godi z nami. Močno so nas zastržili, vse je kazalo, da imajo velik strah. Straže so se vsake četrte ure medsebojno klicale, najbrže so se bale, da kdo ne zaspi. Zaradi tega klicanja, ki je bilo podobno rjoventju, tudi mi nismo mogli spati. Poleg tega je bila noč hladna in močvirje je nalahno pomrznilo. Ko smo se rano v jutro dvig-nili, smo imeli hlače trde kot bi bile poškrobane. Naši novi gospodarji so smatrali za najpotrebnejše, da nam olajšajo naše nahrbtnike, ki so bili še vedno polni raznega blaga, namenje-nega našim domačim. Fantje so godrnjali, a pomagalo ni. Sicer so nam pa vse stvari pobrali le iz usmiljenja, da bi nam ne bilo treba na pohodu težko nositi. Ko je bilo to delo opravljeno, so nas spravili v vrste in tirali naprej proti Grezzani.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. o. Stanko Marija Aljančič, ČSF.:

Iz spominov prostovoljskega življenja na Solunski fronti.

Po tridnevnem bivanju v prednjem strelskem jarku je naša četa odšla v bataljonsko rezervo. Po tedanjem boj-nem sporedu so se namreč čete na našem položaju menja-vale vsake tri dni, da bi se tako zmanjšale izgube ne-katerih, zbog prejšnjih strašnih bojov že kar decimiranih edinic.

Položaj zavezniških armad na solunski fronti, ki so jih Francozi krstili na ime «L'Armée d'Orient», nikakor ni bil zavirljiv. Dasi je imela mešanica francoskih, angle-ških in italijanskih divizij z obema srbskima armadama vred — ime, ki seveda ni ustrezalo številčni moči, tem-več je bilo bolj političnega in idejnega pomena, saj je šlo po srbski mentaliteti predvsem za osvoboditev Srbije po srbski narodni vojski, enotno vodstvo pod poveljstvom francoskega vrhovnega poveljnika z glavnim stanom v Solunu, je bil vendar strateški položaj vojske nevaren.

Dolga fronta, segajoča od Jadranskega morja čez srednjo Albanijo, Ohridsko in Prespansko jezero, severno od Bitolja čez Crno reko na silno utrjene pozicije «bol-garskega Verduna»: Sokol planino, Kozjak, Dobro polje in Dudico, na Djevdjelijo in čez Vardar na južni breg Dojranskega jezera, reke Strume in Tahinega jezera do Orfanskega zaliva v Egejskem morju, je imela nesoraz-merno majhno zaledje, ki je bilo kmalu izrabljeno in so se posledice pokazale v čedalje težjem preskrbovanju

vojske z živili. Grki, ki so že po naravni nadarjenosti spretni trgovci, so izrabili priliko in navijali cene, kjer so le mogli. Vrhu tega pa niso skrivali svoje antipatije zlasti proti srbski vojski in je zato razumljivo, da se nismo najprijaznejše gledali. Napetost je rasla, ko se je zvedelo, da vodi grški kralj Konstantin pod vplivom svoje žene Sofije, sestre nemškega cesarja Viljema II., odločno germanizacijsko politiko, in da celo ni izključena mož-nost, da stopi Grčija odkrito na stran centralnih velesil in nas napade v hrbet. Tedaj se je raznesel po vojski glas, da bi v takem slučaju pustili proti združeni bolgar-sko-nemški armadi le najnujnejše kritje, ostali del vojske bi pa obrnil bajonete proti zahrbtnemu sovražniku in brez usmiljenja poklal vse, kar je grškega, tja do Pelo-poneza. Kdor je poznal že skoro na obup meječo miselnost srbskega vojaka, ki je živel že šesto leto v neprestanih vojnih vihranih in je po tolikih krvavih žrtvah končno stal na pragu svoje še neosvobojene domovine, bo razumel, da je bila nevarnost velika. Le diplomaciji zveznih sil, pod-prti z vojaško močjo, se je bilo zahvaliti, da je sovražnik postal zaveznik in da je Grčija pod Venizelosovim vod-stvom po odstranitvi kraljevske dinastije stopila na našo stran.

V rezervi.

Življenje v rezervi je bilo kaj raznolično. Brezskrb-nost in živahnost je seveda rasla z oddaljenostjo od fronte po geometrični progresiji. Ni vseeno, če se nahajaš v četni ali bataljonski rezervi takoj za prvim strelskim jarkom, ali pa v polkovni ali celo divizijski rezervi nekaj kilometrov daleč od fronte. Čete, določene za rezervo v prvih postojankah, so morale pogosto težko delati, kopati rezervne rove, nositi kamenje, graditi zaklone in name-ščati bódečo žico pri utrjevalnih delih, vse to pa v ob-močju sovražnih mitraljez, rovovcev in metalcev min. Razumljivo je, da tega dela niso smatrali za počitek, in si je marsikdo želel, da bi stal rajši s puško pred sovražni-kom kot pa da je izročen na milost in nemilost sovraž-nemu ognju.

Spominjam se neke črne noči, ko smo po reorganizaciji fronte — radi pridelitve novih zavezniških divizij sta obe srbski armiji rokirali za več kilometrov proti vzhodu — zasedli prvič «Vodeni plateau», da smo našli nove po-stojanke brez najmanjših okopov in tehniških obrambnih del v takem stanju, da bi sovražnik lahko v sklenjenih kolonah korakal skozi fronto. Nemudoma smo začeli z delom, in da smo dali moštvu več «morale», smo tudi častniki zgrabili za krampe in kopali, da sem kmalu do-bil krvave žulje. Levo pred in nad nami se je dvigal «Usamljeni évnik», stožčast, od svoje sosesčine oddeljen hrib, čigar utrjeni vrh je bil v bolgarskih rokah. Na Platô-ju so nas imeli pred seboj kakor na dlani. Dasi smo delali na vso moč previdno, nismo mogli udušiti jeka kramrov v tihi noči. Pa koplji neslišno, ko udarja kramp na čisto skalnata tla, lopat sploh rabili nismo. Pri vsakem udarcu so se zakresale iskre, noč pa temna kot v rogu, in kakih 150 m v zračni črti od nas sovražni rovovci. Ljudje so kleli in jaz tudi nisem molil. Nasprotnik bi mor-al biti gluhi in slepi, da bi nas ne bil opazil. Kmalu se je zasvetila nad hribom bela raketa, in ko je ugasnila so začele padati bombe, izstreljene iz pušk, in manjše mine okoli nas kot za stavo. Ognji eksplozij so plamteli med nami kot kresovi. Ležali smo na tleh in tiščali glave v kamen. Mislim, da nas je Bog posebno varoval, kajti drugi dan smo gledali luknje, posejane v oddaljenosti 1 do 5 m od mesta, kjer smo kopali, in vendar ni bil niti eden ranjen! Te prijetnosti so se ponavljale vsako noč, dokler niso bili rovi skopani na najtežjih mestih pol metra globoko in nismo nanosili na prsobrahan s prstjo in peskom napolnjenih vreč dober meter visoko, uredili od-prtin za puške, vstavili jeklenih varnostnih ščitov in — mirna Bosna. Tako smo prebili poletje.

Z bližajočo jesenjo in naraščajočim deževjem, ko vojne le ni hotelo biti konec, smo se začeli pripravljati na zimovanje. «Komordžije¹» so privlekli na mulah natovornjene hlode in debla iz zaledja in mi smo se, kadar smo bili v rezervi, spremenili v polirje in arhitekto. Brez inženjerjev smo si postavili v rovih in rezervnih postojankah zaklone² in zemunice³, ki bi zdržale tudi kako težjo mino, in tako srečno prestali, zakopani v zemljo, tudi zimski mraz in sneg.

Polkovnik Ljuba A. Nedeljković je pred kratkim izdal I. Album slik s solunske fronte pod naslovom «Proboj Solunskog fronta» (Tisk Jugoslovanske tiskarne v Ljubljani, 1932, cena 30 Din), kjer nazorno kaže naše življenje v rovih in bližnjem zaledju. Zajemljiva je zlasti karta z novim razporedom zavezniških sil, izvršenih sredi I. 1918., ki kaže, koliko različnih armad in posameznih vojaških edinic smo imeli tedaj na fronti.

(Dalje prihodnjič.)

**Reklamacije in naročila na list pošiljajte na naslov:
Ivan Rozina, Ljubljana, Dunajska cesta 14 («Orient»).**

**«Bojevnik» izhaja 25. vsakega drugega meseca.
Čekovni račun št. 14.160**

R. W.:

Razrvana Evropa

Ves svet je pertresla vest o usmrtni francoskega predsednika Doumerja, katerega je ustrelil na neki razstavi Rus Gorgulov. Pa tudi mednarodni urad dela v Švici je zadela bridka usoda, kajti 7. maja je umrl nenadoma od kapi zadet njegov organizator in duša pokreta, Albert Thomas, star komaj 54 let. Vnetega in delavnega moža pozna tudi Jugoslavija, saj jo je nekolikokrat obiskal. Vsa Evropa še vedno ječi pod pritiskom težke gospodarske krize, brezposelnosti in splošnega nezadovoljstva. Vsega tega ne morejo odpraviti niti vlade, ki se trudijo, da bi omilile veliko bedo, toda pri tem delajo napake, ki še huje razburjajo že do skrajnosti napete duhove. Še najbolje se godi Irski, ki s svojim nanovo izvoljenim predsednikom de Valerom odklanja zvezo z Anglijo. Gotovo jo pri tem vodijo misli na stoletna trpljenja Ircev za svobodo, saj ni dolgo, ko je bil de Valera obsojen na smrt, ker so ga na nekem shodu zborovalci proglasili za voditelja in ga ogrnili s tedaj prepovedano irsko narodno zastavo.

V teh težkih dneh si hočejo najprej poglavarji držav zagotoviti bodočnost predvsem s tem, da nakladajo svoj denar v tujih državah. Tako smo brali o madžarskem državnem upravitelju Hortyju, da je naložil ogromne vsote v raznih bankah v Švici. Vse to ljudstvo ve in je razumljivo ogorčeno, saj so zlasti male države tik pred bankerotom. Čuli smo zlasti o Rumuniji, da je privedla slaba vlada in korupcionistična državna uprava državo na rob propada, saj tudi državni uradniki po več mesecev niso prejeli plače, da ne govorimo o drugih obveznostih, ki jih ima država do dobaviteljev in upnikov.

Čudno je, da hočejo državniki okrepiti državno oblast z raznimi papirnatimi odloki in ukazi, ki govore o nezaupanju do vlade. Še vedno se smatrajo razne vlade tudi za državo in so trdno prepričane, da bi brez njih država propadla. Tak zgled nam daje zlasti Litva, kjer so narodnostne in državne razmere najbolj zamotane. Od ene strani misli vlada, da hočejo uničiti državo Poljaki, od druge Nemci, od tretje boljševiki itd., zato neprestano

¹ Trenski vojaki.

² Deckung.

³ Unterstand.

v svojih okrožnicah opozarja na nevarnost, da bi pa z dejanji okrepila položaj svojega ljudstva, to ji niti na misel ne pride. Zato so na dnevnem redu upori in zarote, ki hočejo vsako vlado strmoglaviti.

Kakor je navada v vseh državah, da razne stranke sklicujejo shode in na njih razložijo poslanci svojim volilcem in zaupnikom svoje zasluge in ukrepe, tako je tudi v Bolgariji, v mestecu Lovéu, sklicala vladajoča demokratska stranka svoje zborovanje. Ker se je pa bala napadov pristašev opozicijskih strank, je zastražila zbor z močno četo orožnikov. Toda kljub temu so na shod prišli opozicijski in ga z medklici in protesti motili. Vihar ogorčenja je nastal zlasti tedaj, ko je spregovoril poslanec Lebarov, ki je bil splošno med ljudstvom neprijubljeno. Obmetavali so ga s kamenjem, orožniki so streljali in s težavo ga je rešil vodja opozicije. Poslanec Lebarov je sicer drugi dan odložil mandat, mnogo ljudi so pa zaprli, med njimi tudi poslančevega rešitelja, ter jih obsodili po zakonu o varstvu in obrambi države.

Je pa še nekaj smešnih in malenkostnih dogodkov, ki v jasni luči kažejo brezglavost, hkrati pa tudi čuden strah vlad. Tako smo brali o neki pevski tekmi Limoges v Franciji. Zbrala so se vsa pevka društva okraja in, kakor je ob takih prilikah navada, so bila vsa odlikovana od države razen enega, ki po mnenju vladnih krogov ni bilo za tedaj vladajočo stranko dovolj zanesljivo. Seveda je prezrto društvo izstopilo iz dotične pevske zveze, za kar je bilo tudi popolnoma opravičeno. Ko so odločujoči činitelji uvideli svojo zmoto, ki so jo storili dobremu pevskemu zboru, so se na vse mogoče načine opravičevali in valili krivdo drug na drugega. Zgodilo se je pa, da so pristaši ponižanega društva pri zadnjih vovah dobili večino, sedaj pa «odlikovana» društva gledajo, kaj bo z njimi! Pa poslušajte še eno zgodbo o ministrskih odposlancih v Albaniji! Albanija hoče biti kulturna država in se ne straši velikih izdatkov za šolstvo. Kljub temu da nima ravno mnogo dohodkov, zlasti davkov ne plačujejo redno, naredi vendar vse, da bi se albansko ljudstvo izobrazilo. Konec leta pošilja vlada na pregled šol razne odposlance, in sicer tako, da gredo gospodje iz severnih krajev v južne in obratno. Sicer pravijo zlobni jeziki, da delajo to zaradi visokih dnevnice, ampak pravi Albanec tega ne veruje. Tako je prišel tudi neki tak odposlanec, piše se Skendrić-bej, iz Küküsa v severni Albaniji na nižjo gimnazijo v Zarkani v južni Albaniji. Bil je silno vesten človek, pa je izpraševal učence vse podrobno po učnem načrtu. Najbolj ga je zanimalo, kako globoka je reka Drin pri izviru in izlivu, kakšne ribe žive v Skadarskem jezeru, natančno koliko prebivalcev ima Albanija, ali njih kralj Zogu dopisuje s turškim predsednikom pašo Kemalom itd. Tako je dobil od njega opomin neki profesor, ki je povedal število prebivalcev Albanije pri razlagi za tri manj, kakor so določili po uradni statistiki. No vidite, pa pravite, da je Albanija nazadnjaška!

Kakor smo že omenili, imajo povsod velike denarne skrbi. Pri tem zanemarjajo izplačevanje uradnikom, upokojencem, dobaviteljem. Zaradi tega gre vse državno gospodarstvo v Evropi rakovo pot. Nobenemu pa ne pride na misel, da bi ukinitelj dajatve za oboroževanje, zaradi katerih je vse zlo na svetu. Sicer zboruje v Lusaanni reparacijska, v Ženevi pa še vedno razorožitvena konferenca, kakšen bo pa njun uspeh, kar se reparacij in razorožitve tiče, je veliko vprašanje! Največ koristi od takih konferenc in zborovanj imajo razni ministri, delegati, eksperti in drugi, ki si zaračunavajo mastne dnevnice, zato veljajo take konference mnogo, mnogo denarja! Miru pa prej ne bo, dokler ne bodo vse evropske države enota brez premagancev in zmagovalcev!

Pest nikdar popolnoma ne zmaga, ker ne more pobiti resnice.

Iz organizacije

Članarina za leto 1932. Po sklepu občnega zbora plačujejo skupine osrednjemu odboru za vsakega člana 4 Din, in sicer 3 Din za osrednjo blagajno in 1 Din za tiskovni sklad «Bojevnika». Čekovni račun št. 14.160.

Osrednji odbor Zveze bojevnikov je imel seje v Ljubljani 11. maja, 8. junija in 1. julija, pri predsedniku generalu Maistru v Mariboru pa 29. maja. Na sejah smo obravnavali predvsem o organizaciji Zveze in sklenili, da razpošljemo nekaterim naročnikom in zaupnikom okrožnice in navodila za osnovanje skupin. V okrožnicah smo natančno popisali, kako naj se skupina ustanovi. Takih okrožnic smo razposlali okoli sto. — Glavno skrb smo pa pri sejah posvetili našemu taboru na Brezjah. Uredili smo vse zaradi polovične vožnje, prenočišč delegatov in delegatskega ter javnega zborovanja. Cerkveno opravilo bosta izvršila tov. Bonač in Kogej s pomočjo drugih bivših vojnih kuratov. Na zboru pred cerkvijo bosta po govorila tov. Kozina iz Most in Staudegger iz Trbovelj. Vse zborovanje bo vodil predsednik tov. general Maister. — Iz skupinskih poročil posnemamo, da skupine prav vestno, pridno in nad vse zadovoljivo vrše svoje naloge. — V vseh sejah smo sklepali o propagandi za list «Bojevnika». — Razpravljali smo tudi o osnutku za spomenik vojnim žrtvam na ljubljanskem pokopališču, ker je mestna občina ljubljanska poslala dopis o spomeniku s prošnjo, koliko bi v ta namen prispevala naša organizacija. Sklenili smo, da se udeležimo 13. junija sprejema francoskih bojevnikov s solunske fronte. — Predsednik invalidske organizacije tov. Štefe je sporočil, da dobimo skoro gotovo do jeseni nov invalidski zakon, ki bo po načrtu mnogo boljši od sedanjega. — Sklenili smo tudi, da prisotstvuemo odkritju spomenika bivšemu majorju in pisatelju Jerneju Andrejki, ki bo predvidoma meseca avgusta v njegovem rojstnem kraju na Rovih pri Domžalah. Vse podrobnosti bo uredil tovariš Bonač in bomo o poteku te slavnosti še poročali. — Razpravljali smo o pravilih «Samopomoči», ki jih je izdala skupina Ljubljana-Moste. Zadevna pravila smo nato predložili bankski upravi v potrditev. — Obravnavali smo tudi nekatera načelna vprašanja organizacije, ki smo jih sporočili skupinam s posebnimi okrožnicami. — Vsi sklepi sej so bili soglasno sprejeti.

Za vojni muzej zbira naša Zveza zanimivosti z bojišč, predvsem slike, dnevnike, knjige itd. Vse tovariše, ki lahko te stvari pogrešajo, prosimo, da jih poklonijo naši Zvezi.

Tiskovni sklad. Občni zbor Zveze bojevnikov je sklenil, da se za naš list nabira tiskovni sklad, ki naj obstoji iz prispevka skupin po 1 Din od člana, iz dela dobička skupinskih prireditev in iz prostovoljnih prispevkov.

Radi izdaje knjige o spomenikih vojnih žrtev potrebujemo slike vseh spomenikov, ki so bili postavljeni v Dravski banovini vojnim žrtvam. Zaradi tega prosimo zlasti vse občinske ali župne urade, naj nam pošljejo slike vojnih spomenikov in vojaških grobišč s kratkim opisom slavnosti odkritja in vseh na spomeniku vklesanih imen padlih tovarišev.

Skupina Ljubljana-Moste. Društveno življenje poteka pri nas dokaj povoljno. Pred kratkim nas je zapustil naš tajnik tov. Josip Rupnik, ki je bil službeno premeščen v Subotico. Zamenjal ga je marljivi tov. Janko Vertin. V zadnjem času smo razdelili okrog 2000 Din za podpore brezposelnim. Pred kratkim smo z uspehom zaključili tečaj nemščine. S tečaji bomo nadaljevali jeseni v dveh oddelkih. Mnogo skrbi imamo s pripravami za prireditev, ki bo v nedeljo 7. avgusta na senčnatem vrtu našega dolgoletnega župana g. Josipa Oražma. Nameravamo jo izvršiti v lastni režiji, ker le tako moremo računati z majhnim dobičkom, ki ga bomo porabili za članski podporni sklad. Vsa društva prosimo, da ta dan ne prirejajo svojih prireditev. Člane in prijatelje našega društva pa že danes na to našo prireditev vljudno vabimo. Naši člani, ki se udeležijo tabora 10. julija, naj bodo na razpolago za rediteljsko službo. Rediteljske trakove dobe na glavnem kolodvoru v Ljubljani pri tov. Učakarju, ki bo tam že od 5. zjutraj.

Skupina Ljubljana-Sv. Peter. Imeli smo že nekaj sej, na katerih smo razpravljali, kako bi omilili socialno bedo naših najrevnejših v področju naše skupine. Sprejeli smo predlog tov. Kubelke, naj se v okviru osrednjega odbora osnuje poseben sklad, iz katerega naj se izplačujejo posmrtnine vdovam in sirotam umrlih tovarišev in iz katerega naj se dajejo podpore najrevnejšim našim članom. Vsem članom smo razposlali tudi okrožnice o naši skupini in za prijateljski sestanek, ki je bil v gostilni tov. Zupančiča na praznik sv. Petra in Pavla. Določili smo tudi zastopnike za delegacijsko zborovanje, poleg tega pa pozvali vse člane, naj se udeležijo tabora na Brezjah. Na mesto odstopivšega odbornika Turšiča Alojza, ki se je preselil iz na-

šega okraja, smo pozvali v odbor tov. Gagla Josipa. Za našo skupino je veliko zanimanje in šteje po enomesečnem obstoju 129 članov.

Zagorje ob Savi. V nedeljo 19. junija smo imeli zlet k št. Juriju pod Kumom, kjer smo pripravili potrebno za ustanovitev skupine. Poleg tega se je ustanovil v št. Juriju odbor za spomenik v vojni padlim tovarišem. V ta odbor sta izvoljena bivši župan Medved, tamkajšnji župnik in še nekaj premožnejših posestnikov. Zamislili so si ploščo z imeni padlih in umrlih, ki bi jo vzdali v cerkvi. Prva seja tega odbora je določena za 3. julij in se je udeleži tudi naš predsednik. — Organizirati hočemo skupine tudi v sosednjih občinah. — Žal, da nas v kratkem zapusti naš agilni predsednik tov. Postržin, ki odide v službo v Srbijo. — Mnogo agitacije in propagande vršimo tudi za naš tabor na Brezjah in upamo, da se ga bo udeležilo precej naših članov.

Skupina štepanja vas-Bizovik-Hrušica je imela v nedeljo, dne 12. junija občni zbor, na katerem so se sprejela nova skupinska pravila, določile smernice za delo skupine in izvolil odbor. Osrednji odbor sta zastopala na zboru podpredsednik Matičič Ivan in tajnik Rozina Ivan. Tajnik osrednjega odbora Rozina je poročal o novih pravilih, podpredsednik Matičič pa je očrtal dosedanje delo Zveze, sporočil pozdrav osrednjega odbora in želel skupini po novih pravilih mnogo uspeha. Zborovanje sta pozdravila tudi zastopnik skupine Ljubljana-Moste Anton Kozina in zastopnik skupine Ljubljana-Sv. Peter Rudolf Wagner. Prvi je posebno poudarjal idejno moč naše Zveze in naloge, ki čakajo novo skupino zlasti v socialnem oziru, drugi je podčrtaval predvsem skupno delo za blaginjo članov in ljudstva vseh treh skupin, to je štepanje vasi, Most in Sv. Petra, ki so pod skupnim farnim zvonom in patronom. Po pozdravnih govorih je bil izvoljen odbor, in sicer za predsednika Hlebš Franc, za odbornike: Bricelj Leopold, Breskvar Rudolf, Jovan Rudolf, Lampič Janez, Vrbinc Ivan, Habič Jakob, Bricelj Janez, Čarman Peter in Babnik Franc, za preglednika pa Pogačar Leopold in Bricelj Andrej. Pri slučajnostih se je oglasil k besedi urednik «Bojevnika», ki je podčrtaval potrebo glasila in pozval navzočne, naj agitirajo za list med člani, prijatelji in znanci. Občni zbor je vodil Hlebš Franc. Takoj po občnem zboru se je vršila prva seja odbora, kjer se je odbor konstituiral. Določili so se tudi delegati za tabor na Brezjah.

Iz Koroške smo prejeli naslednji dopis: Braš sem v časopisu o Vašem listu. Nisem ga še videl, a zdi se mi, da je aktualen in zanimiv. Braniti moramo slovensko zemljo. To storimo tudi s tem, da širimo spoznavanje te zemlje in širimo ljubezen zanjo. Slovenski Korotan je eden najlepših delov slovenske zemlje. To je n a š a zemlja. Sramotno je bilo, kako nemoško, polovičarsko, neodločno se je postopalo takoj prve tedne po končani svetovni vojni leta 1918. Tedaj bi bili lahko brez krvi in brez žrtev rešili Koroško. A tedaj je bilo premalo zavesti, da je to n a š a zemlja. Da, naša zemlja je to, a gospodar te zemlje je tujec. Vidi se: šele v narodni državi postane ljudstvo gospodar svoje zemlje. Na Koroškem so Slovenci na svoji lastni zemlji hlapci tujega naroda. Oni ne smejo nikjer odločati. Gledati morajo, kako se potujčuje ta lepa slovenska zemlja. Napačno je bilo, če smo gledali na Koroško kot na nekaj tujega, kar nas malo ali nič ne briga. Ne, Slovenski Korotan Slovincem ni nekaj tujega, marveč je nekaj njihovega. To je slovenska zemlja, prav tako njihova kot na primer okolica Ljubljane. Koroška (slovenska) je prav tako naša kakor na primer Gorenjska, Dolenjska, Spodnje Štajerska, Goriška, Rezija, Istra in Trst. Poglobiti moramo čut, da smo eno, da spadamo skupaj. Če en ud trpi, trpi vse telo. Če je bolna roka, ne bo nikdar reklo ostalo telo: Kaj me to briga! En ud trpi (sotрпи) z drugim, en ud pomaga drugemu. Isto se mora zgoditi, če trpi en ud narodnega telesa. Vse narodno telo je prizadeto, ves narod mora sotrpeti, mora iti bolnemu ali ogroženemu delu na pomoč. To je zahteva narave. Nekaj nenaravnega, protinaravnega je, če narod pusti in mirno gleda in se ne zmeni, če so posamezni udje, posamezni deli naroda skrajno ogroženi in v najtežji stiski, sili in v nevarnosti, da narodno propadejo. Sramota je za narod, če mirno trpi, ko propadajo deli narodnega telesa. Dolžnost naroda je, da se briga, da hiti ogroženim delom na pomoč.

Kolporterji in prodajalci, ki bi hoteli prodajati naš list, naj se zgolpe v trgovini «Orient», Ljubljana, Dunajska cesta št. 14.

Novo skupine naj se ustanavljajo po novem zakonu o društvih, ki je izšel v Službenem listu kraljevske banske uprave Dravske banovine št. 403/60 iz leta 1931. Pravila za skupine in podrobna navodila se dobe pri tajniku Ivanu Rozini, Ljubljana, Dunajska cesta št. 14 («Orient»), kamor naj se pošiljajo tudi vsi dopisi za Zvezo in za list. Čekovni račun št. 14.160.

Na Golem vrhu pri št. Vidu na Dolenjskem je umrl, 56 let star, ugledni posestnik, bojevnik Alojz Markovič. Udeležil se je svetovne vojne kot črnovojnik pri črnovojniškem polku št. 27. Bil je ujet in zametan pod snegom v zimi leta 1915. v Črni gori. Prinesel je domov kal bolezni, ki ga je spravila v prezgodnji grob. Dragi vojni tovariši, z našega velikega drevesa pada list za listom. Njegovi bivši tovariši, ohranite ga v spominu!

Poravnajte naročnino, saj znaša samo 10 Din letno.

Razno

Kongres narodnih manjšin se je vršil od 29. junija do 1. julija na Dunaju. Na tem kongresu so razpravljali posebno o odnosih narodnih manjšin do Zveze narodov. Zlasti so poudarjali, da morajo imeti narodne manjšine v vseh državah pravico do kulturnega razvoja in napredka in da le pravilna rešitev manjšinskega vprašanja more zagotoviti trajen mir v Evropi. Med drugimi je govoril tudi poslanec v italijanskem parlamentu Slovenec dr. Besednjak, ki je poudarjal tole: Nedvomno je splošna pravna svetost vseh določb o varstvu narodnih manjšin. So pa države, ki ne vršijo samo praktičnega in brezobzirnega iztrebljevanja in uničevanja narodnih manjšin, temveč to tudi čisto odkrito pred vsem svetom izjavljajo kot svojo vladno politiko, dasi taka politika pomeni najpopolnejšo negacijo vseh načel, na katerih je zgrajena Zveza narodov. Zastopniki takih držav so uvaževani in vplivni člani Zveze narodov, zgodi se celo, da sedijo zastopniki take države v svetu Zveze narodov, da moralčno sodijo o manjšinski politiki drugih držav. Oni, ki lastnim manjšinam ni pustil niti lastnih vaških šol, oni, ki je pripadnike manjšin obsodil v večletno pregnanstvo, ker so razširjali v materinem jeziku pisano sveto pismo, oni, ki preganja materin jezik ljudstva prav do rodbine, cerkve in grobnih napisov, naj bi bil moralčno poklican za to, da sodi o manjšinskih šolah drugih držav! Ali naj se varstvo manjšin enako razširi na vse evropske države, ali pa bo varstvo manjšin v Evropi sploh prenehalo in se umaknilo splošnemu in neprikritemu zatiranju manjšin. — Na kongresu je bilo prečitano tudi poročilo univerzitetnega profesorja dr. Ehrlicha, zastopnika koroških Slovencev.

Koliko stane države oboroževanje. Po podatkih, ki jih prinaša rimska «Korespondenca», izdajajo za oboroževanje: Argentina 1.258.282.275 frankov; Avstralija 460.492.550; Avstrija 362.683.000; Belgija 832.580.000; Bolivija 87.050.000; Brazilija 1.375.148.000; Bolgarija 190.225.000; Kanada 526.730.000; Chile 723.000.000; Kitajska 2.357.291.250; Kolumbija 161.300.000; Costa Rica 17.200.000; Kuba 300.775.000; Danska 306.750.000; Ekvador 45.355.500; Egipt 261.782.950; Estonska 138.000.000; Finska 411 milijonov 437.500; Francija 11.674.000.000; Nemčija 4.298.076.000; Velika Britanija 11.631.375.000; Grčija 533.520.000; Guatemala 52.500.000; Haiti 28.848.000; Honduras 24.338.100; Indija 5 milijard 223.662.500; Irska 177.012.500; Japonska 5.921.537.500; Latvija 196.500.000; Liberija 3.151.750; Litva 142.000.000; Luxemburg 6.960.000; Mehika 1.158.387.500; Nova Zelandija 87.403.750; Nicaragua 6.809.775; Norveška 288.000.000; Panama 15.263.500; Paraguay 33.477.500; Nizozemska 772.000.000; Perzija 247.400.000; Peru 24.900.000; Poljska 2.301.825.000; Portugalska 409.491.000; San Domingo 26.420.950; Romunska 1.341.180.000; San Salvador 54.890.000; Siam 238.137.750; Češkoslovaška 1.279.725.000; Turčija 454.289.100; Južna afriška Unija 122.672.275; Sovjetska Rusija (URSS) 14.473.567.675; Španija 2.814.582.500; Ogrska 505.500.000; Švica 491.500.000; Združene države Severne Amerike 17 milijard 685.625.000; Urugvaj 215.950.000; Venezuela 152.260.000; Švedska 993.750.000 — Ameriški predsednik Hoover sodi, da znašajo stroški za oboroževanje danes povprečno za 70 odstotkov več nego pred svetovno vojno.

Mednarodni kongres proti vojni se bo vršil letos v Ženevi 1. avgusta na pobudo pisateljev Romaina Rollanda in Henryja Barbussea. V oklicu za kongres, katerega so podpisali poleg navedenih dveh pisateljev še Maksim Gorkij, Upton Sinclair, ga. Sunjatsenova, Theodore Dreiser, prof. Einstein, Heinrich Mann, Jon dos Passos, Frans Massereel, Charlotta Despardova in Jean Devanny, omenjajo, da narašča oboroževanje do brez-

mejnosti, največjo nevarnost pa pomeni kemična vojna, kajti s pomočjo kemije in z letali bo mogoče v bodoči vojni uničiti vse dobrine in cele zemljine.

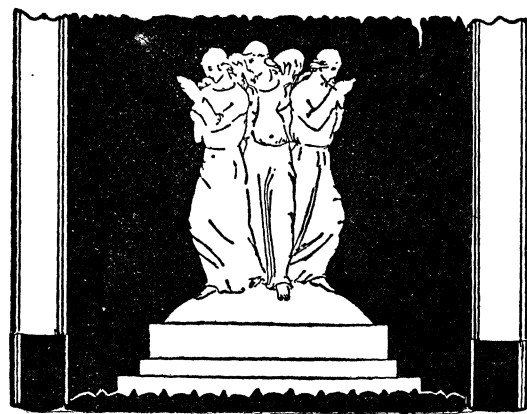
Vojni muzej so uredili v Vatikanskem mestu. V vatikanski zbirki so zastave, puške, sablje in topovi, kakor v vsakem drugem vojnem muzeju, vendar obsega samo orožje, ki se je rabilo do leta 1870. Novejših moralnih sredstev v muzeju ni, zato se zdi vatikanski vojni muzej prav idilična ustanova.

Ali je sodobna mladina zmožna političnega zanosa? Na to vprašanje odgovarja v 117. številki dnevnika «Slovenec» slušatelj vseučilišča dijak S. V. med drugimi tudi tole: «Hočemo vzgajati v slovenskem narodu samostojne in zavedne gospodarje, državljanke do skrajnosti demokratične slovenske edince v jugoslovanski skupnosti. Hočemo Jugoslavijo, v kateri bo Slovenija s Celovcem in Trstom in kateri bo pridružena kot sestra naša Bolgarija. To niso samo načrti, to je naša volja, ki se ji ne bo mogel ustavljati nihče. Slovenski narod, dasi najmanjši v jugoslovanski državi, bo enakovreden član jugoslovanske državne zveze.» — Prav tako! Tudi naša mladina je še narodna in zavedna!

V Washingtonu je tisoče bojevnikov svetovne vojne demonstriralo proti vladi in predsedniku Hooveru, da bi prisilili vlado za izvedbo zakonske odredbe o finančni podpori bivšim bojevnikom. Predsednik Hoover namreč noče pristati na izvršitev tega zakona. Finančna podpora bojevnikom znaša po zakonu okrog 2 milijona dolarjev.

Mednarodno zvezo miru namerava ustanoviti Vatikan.

Kaj pravi Grafenauer? Bivši koroški slovenski poslanec Grafenauer je pripovedoval: Bilo je po razsulu fronte leta 1918. Vojaki so se vračali domov. Bataljon dobro oboroženih in discipliniranih Bosancev s slovenskimi častniki se je ustavil v bližini Šmohorja v Ziljski dolini. Moja rojstna občina in župnija — poslednja slovenska občina in župnija v Ziljski dolini — se razprostira do četrte ure oddaljenosti od Šmohorja. Ko sem zaznal za slovenske oficirje, sem jih naprosil, da bi s svojimi Bosanci zasedli slovensko Koroško. Bili so pripravljene to storiti, zahtevali so samo, naj jim preskrbim zadeven nalog od Narodne vlade v Ljubljani. Poslal sem v Ljubljano slovenskega visokošolca Rauterja. Ta se je čez dva dni vrnil iz Ljubljane, a — prazen; Narodna vlada ni hotela dati naloga za zasedbo Koroške. Vojaki, ki so dva dni čakali, so odšli. — **O p o m b a p r i o b č e v a l e a :** Če bi bili tedaj zasedli Koroško, kar bi se bilo brez težavo zgodilo, bi se bila po vsej verjetnosti usoda Koroške razvijala na podoben način, kakor se je usoda slovenske Štajerske. Nemci bi ne mogli začeti bojov, plebiscit bi bil izostal in Koroška bi bila — naša. Kofrotanec.

KAMNOSEŠKO IN KIPARSKO PODJETJE
FRANJO KUNOVAR
LJUBLJANA
POKOPALIŠČE SV. KRIŽ

Izvršuje spomenike padlim vojakom, nagrobne in javne spomenike, grobnice itd. iz vsakovrstnega najlepšega kamena. Ker podjetje lahko konkurira z vsemi ostalimi tvrdkami, upamo, da se boste brez nadaljnega obrnili nanj

Kadar kupujete
pisarniške potrebščine
in knjige
Vam bo najbolje
postręgla

**NOVA
ZALOŽBA**
R. Z. Z O. Z.

LJUBLJANA
KONGRESNI TRG

Papir, razglednice,
albumi, vse domače in
tuje knjige,
šolske potrebščine

**FRANC
JAGER**
TAPETNIK

LJUBLJANA
SV. PETRA NASIP št. 29

priporoča svoje
najmodernejše fotelje,
usakourstne žimnice in
otomane, žimo,
zložljive postelje,
patentne divane itd.

Oglašujte v „Bojevniku“

Mestna hranilnica ljubljanska
Ljubljana - Prešernova ulica št. 3
je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji.
Ima vlog nad 480,000.000 Din.
Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z
vsem svojim premoženjem in z vso svojo
davčno močjo.

Vse naložbe obrestuje kar najbolj ugodno.
Posojila se dovoljujejo na posestva, menice in
vrednostne papirje čim najceneje. — Za male
trgovce in obrtnike ima posebno **kreditno dru-**
štvo, za pupilne naložbe pa **sodni depozitni od-**
delek. Za varčevanje mladine izdaja **domače**
hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa
svoje položnice.

Telefon št. 2016 in 2616.
Poštni čekovni račun št. 10.533.
Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol.

NIZKE CENE

Velika zaloga dvokoles Tribuna, Styria,
Dürkopp, Paris, Record, Sachsovih motor-
jev, šivalnih strojev, otroških vozičkov
najnovejših modelov.
Izdelujejo se tudi vozički po naročnikovem
okusu, prevozni triciklji, invalidski vozički,
posamezni deli in pnevmatika.

Prodaja na obroke. Ceniki franko.

„TRIBUNA“ F. B. L.
TOVARNA DVOKOLES IN OTROŠKIH VOZIČKOV
LJUBLJANA, KARLOVŠKA CESTA 4

Tovarišem bojevnikom
priporočam svojo gostilno

„PRI JERNEJU“
v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 85

Priznana izborna kuhinja, zajamčeno pristna vina do-
mačih goric. — Cene nizke, postrežba točna. — Lep vrt
in velik salon, pripraven za društvene prireditve.

Društveni prostori centralnega odbora
Žveze bojevnikov.

Franc Rozman
gostilničar.